

ЖИТТЯ ОТЦЯ ІВАНА МУЗИЧКИ — СЛУЖІННЯ ЦЕРКВІ Й УКРАЇНІ

Анатолій Колодний
доктор філос. наук,
професор,
заступник директора —
керівник
Відділення релігієзнавства
Інституту філософії
ім. Г.С. Сковороди НАН України,
м. Київ

Доктор богослов'я, отець-професор *Іван Музичка*. Як про нього, так і про багатьох, подібних до нього, талановитих і вірних Україні науковців, письменників, митців, духовних осіб, які волею долі опинилися в еміграції, не так давно ми лише "знали", що вони в переважній більшості своїй, як "українські буржуазні націоналісти", є нібито "найзлішими" ворогами свого народу. Проте, перші зустрічі й розмови з ними вщент розвіюють ці версії комуністичної доби. З'являється відраза до того, що писалося, і тих, хто писав, бажання повернути нашому народу духовні скарби цих, скажу образно, журавлів, ключ яких довго не повертав до самовіддано й палколюбимій ними України. Я, автор статті, вже повернув Україні православного отця-богослова з Канади *Степана Ярмуся*, греко-католицького богослова зі США *Володимира Олексюка*, греко-католицького отця-історика Церкви з Австралії *Івана Шевціва*. Останньому присвятив навіть шестисотсторінкову монографію "Іван Шевців — життєпис українця-християнина". На черзі видрук вибраних творів фундаментального богослова *Івана Ортинського* з Німеччини.

Але це не легко було мені зробити. Самі вони вже якось звикли, змирилися із станом незнаних в Україні, більше того, утвердилися в думці щодо своєї малозначущості для неї, що навіть із якимсь небажанням, а то й ніяковістю сприймають саму ідею духовного повернення на Батьківщину, боротьби за свободу і незалежність якої віддали найкращі роки свого життя. Вони ще не зовсім усвідомлюють те, що їхні творчі здобутки, з одного боку, є невід'ємною складовою духовної культури українського народу, мають історичну значущість, а з другого — ще можуть прислужитися нашій країні в нинішні складні часи її духовного та національного відродження, боротьби за українську Україну.

Багатьох зусиль мені й отцю Івану Шевціву, як щедрому спонсору, довелося докласти, щоб добитися згоди від професора Івана Музички на видрук у 1999 році масовим тиражем його вибраних творів під загальною назвою "Християнство в житті особи і народу". Аргументи з його боку були різні: і що те все не має ніякої наукової вартості; і що тяжко зібрати ті всі "писання", яких чимало й розсіпані вони в різних газетах і журналах; і що все те треба виправляти в дусі часу, а то — "мозольна праця"; і що є потреба у витраті коштів на більш значущі наукові розвідки.

Дійсно, як зазначає о. Іван, праць у нього чимало: "*Мені і списка нелегко зладити, бо того сотні хіба є. Якби не Ви, то я б сам не звернув уваги, скільки я того всього понаписував за 50 років*". З'ясувалося до того ж, що Іван Музичка — вдалий журналіст-фельетоніст ("*В мене є "купа"*

о. Іван Музичка. Рим, Італія, 2006 р. Фото публікується вперше.
З архіву родини Колодних. Фото Людмили Филипович

фельетонів — понад 100! Всі вони на виховні теми під псевдонімом "Кашук"). Окрім цього, він ще й письменник. З великим зацікавленням прочитав я його оповідання "Марічка".

Оцінюючи свій життєвий шлях, о. Іван Музичка відзначає, що лише на 30 відсотків він є науковець, бо "радіше був при практичній праці, а на науку не залишалося часу. А міг би писати багато! Яке б там воно було, не знаю, але не було кому мене відповідно використати". Перебуваючи в кімнаті отця, що в будинку Українського католицького університету в Римі на Бочеа, як там говорять, переконався, що Іван Музичка має величезний масив невидрукованих праць, серед яких багато богословських лекційних курсів, читаних ним у різних духовних навчальних закладах, виголошених доповідей на конференціях тощо. Дуже тривожуюся за цю безцінну творчу спадщину отця-професора Івана. Хто її збереже й оприлюднить? Втратити її — великий гріх!

Багато сил і натхнення віддав отець Іван співпраці із Блаженнішим Патріархом **Йосифом**. У видрукованому доробку останнього можемо також віднайти в такий спосіб зреалізований творчий талант доктора-богослова І. Музички. Свої наукові розвідки, міркування-оцінки подій минулого й сьогодення науковець подавав найчастіше в часописах "Богословія" й "Патріархат". Останнім часом з'явилися його праці й у різних наукових виданнях України, в тому числі й відділення релігієзнавства ІФ НАНУ.

Попередній глава Української Греко-Католицької Церкви **Любомир Гузар** довгі роки співпрацював з о. Іваном Музичкою в Римі. Його він називає "мислителем неабиякого формату", "богословом з біблійним способом думання". "В його душі залишається на ціле життя подив для військової дисципліни, який у письмовій творчості проявляється ясністю думки, економією вислову, потягом до глибин життєвих правд". І далі владику Гузар пише: "Отець Іван — це син української землі, якого не змінив довголітній побут поза її межами. Набував богословського знання, працював, душпастирював, навчав у різних західно-європейських країнах, в чужих середовищах високої інтелектуальної та духовної напруги, спілкувався з представниками різних культур, але назавжди залишився українцем".

Тематична палітра праць Івана Музички надто широка, але привертають увагу читача насамперед твори, зорієнтовані на висвітлення історії духовного життя в Україні, обстоювання ідеї християнської єдності українського народу, необхідності оновлення церковного життя в дусі II Ватиканського Собору. Отця Івана турбують проблеми богословської думки України, питання родинного виховання і мішаних подружж, мирянського руху й душпастирства, екології й демократії, священного мистецтва, об'єктивність пізнання і висвітлення української християнської історії та бачення її своєрідності. З боєм у серці, а воно в нього складно опероване, він сприймає нинішні біди суспільно-політичного життя, міжконфесійних і

с. Пуків Рогатинського району Івано-Франківської області, де народився Іван Музичка.
Фото В. Банаха

міжцерковних відносин в Україні й прагне якимось чином з'ясувати цю ситуацію.

Не стану тут переповідати зміст праць Івана Музички, його аргументації. Читач сам може це відтворити, прочитавши опубліковані нами його вибрані твори. Зауважу лише при цьому, що праці ці писалися в різні роки й для різного читача, а тому в них можна віднайти відгомін часу, відмінність форм і стилю, тематичну багатогранність. Основна ідея, яка пронизує всі праці науковця-богослова — з'ясування ролі й місця християнства в житті особи й народу. Власне, це й зумовило таку узагальнювальну назву його збірки. Інших видруків книжкової форми отець фактично не має. Йому ніколи було цим займатися. Свої праці він встигав читати, а не друкувати.

Буваючи в Україні, отець Іван щоразу завертав до села Пуків, що на Івано-Франківщині, де він народився 15 листопада 1921 року в сім'ї незаможних рільників. *"Моє село належить до найсвідоміших у Рогатинському районі й серед важких обставин під різними окупантами провадило поступове своє громадське і національне життя, на господарському відтинку здобувало серед нелегких економічних криз і обставин засоби до життя без біди і нужди, і вміло без нічиєї допомоги здобути багато для своїх майбутніх поколінь"* [Музичка Іван. Нарис про село Пуків. — Лондон, 1991. — С. 3]. Пуків завжди був національно свідомим селом. Тут кожний усвідомлював необхідність у складних перипетіях історії *"йти серед полум'я війни здобувати Україну", боротися за свою національну гідність, "справжнє національне обличчя"* [Там само. — С. 16].

Родинне вогнище Івана Музички було національно-свідомим і глибоко релігійним. Найкращим за-

няттям у вільний час було читання українських книг і часописів. Тим, що став священником, о. Іван Музичка завдячує, насамперед, своїй матері. Батька свого згадає як *"дуже здібного чоловіка і до всього, як кажуть, кмітливого, що знав кілька робіт"*.

Релігійне життя в Пукові, відзначає отець Іван, *"стояло високо, проблем не було, церковна дисципліна була строга..."*. Село любило церковний спів. Утреня і Вечірня служилися щонеділі й у свята. Пуків найкраще святкував Великдень. Воскресну Утреню співали тут могутньо й із запалом. У Пукові співав її майже весь народ. *"Село справді було немов писанка. А гагілки! На церковнім подвір'ї крутилось водночас напевно з вісім, а то й більше хороводів дівчат, дітей і жінок різного віку"* [Там само. — С. 66, 67]. Окремою національною маніфестацією була панахида на могилі українського вояка, якого застрелили поляки в часи визвольних змагань. Його могила була святково приготовлена до цього. Це збереглося донині.

Отець Іван вважає, що саме Церкві завдячує село своїм духовним поступом, своїми характером і здобутками. Через її вхідні сходи пройшли тисячі-тисячі людей, які йшли туди шукати Божої помочі, сил у неволі, бадьорості в боротьбі, йшли зі своїми гріхами, з покайням і виходили легкими ногами, готові до боротьби хоч із самим дияволом. *"Церква кожної неділі і свята була битком набита... Всі богослужіння були для нас атракцією душ"* [Там само. — С. 30, 32].

За свою високу релігійну духовність і національну свідомість, позитивну окремішність серед інших сіл Пуків має віддати данину передусім своєму багаторічному пароху **Василію Соловію**. Душпастирська праця його була зразковою. Він умів бути безпосе-

реднім у розмовах із селянами, літніми людьми і свій вільний час повністю присвячував громадському життю. Завдяки отцю Василеві село, хоч яким патріотичним воно не було, не знало, що таке шовінізм. Незнані були в селі якісь політичні чи національні конфлікти, не було в Пукові сект, радикал-соціалістів, усунуто "пuste байдикування" молоді. Від 1938 року юний Іван був піддячним у сільській церкві.

Свідками духовної сили села були його шести-класна школа і Народний дім. В Пукові, як відзначає в своїх споминах Іван Музичка, "народ читав!". В селі надзвичайно активно працювала читальня, яка мала різні гуртки, оркестр. Драматичний гурток і хор читальні, які належали до найкращих в повіті, що організував отець Соловій. Певний час диригентом хору був ще юний тоді Іван Музичка.

Характерною особливістю того часу була якась "суспільна хуторяниця. Кожне село жило своїм життям, було для себе республікою".

Пуків завжди "йшов з духом часу". Проте, життя українського села в часи польського володарювання було надто важким і його не слід ідеалізувати, як це подеколи буває. "Головною перешкодою до будь-яких покращень у господарстві була цілковито зла економічна ситуація в польській державі і повністю нерозумна податкова система. Селянин не мав ніякої підтримки, платив надзвичайно високі податки, потрібні йому індустріальні вироби коштували немилосердні гроші, а продукт селянина був майже безвартісний" [Там само. — С. 47].

Польська влада пильно стежила за діяльністю читальень і молодіжних організацій в українських селах. Вона все контролювала й ставила всілякі перешкоди в створенні будь-яких молодіжних об'єднань, навіть католицьких. Нині "польські борці за правду геноциду", нібито влаштованого їм українцями, зокрема УПА, цього не згадують, піддають забуттю.

А між тим, одного разу до Пукова зайшов загін польських вояків. Було добре побито декількох господарів, розгромлено й опломбовано читальню. Відновлена остання була лише завдяки впливу о. Соловія, але вже під іншою назвою — "Кружок Рідної Школи". Молодь, як згадує о. Іван Музичка, гуртувалася навколо цього "Кружка". "В неділю пополудні приходили до залу Народного Дому, співали пісні, хлопці виконували різні вправи, відбувалися звіти, лекції, дискусії, танці, проби. Всі в різний спосіб брали участь у тій діяльності. Було велике зацікавлення пізнати свою історію, географію, читати книжки" [Там само — С. 46]. Єдиною організацією молоді, яку влада не забороняла, був "Хліборобський Вишкіл молоді", що діяв при товаристві "Сільський господар". "Це була надзвичайно корисна організація, бо вчила молодих нового способу господарювання" [Там само]. Душею тієї організації в повіті був пуківський громадянин **Петро Онуфрик**, який, попри хліборобський вишкіл, навчав молодь історії України, освоюючи її національно і націоналістично. Робив це він надзвичайно вміло. Молодь села охоче горнулася до тієї практичної організації.

Окрім отця Соловія, в селі працювала низка осіб, які, маючи університетську освіту, своїми лекціями чи просто бесідами, в набитому людьми залі читальні, вчили правді й науці. Вони виховували односельців, підносили рівень освіти села та вчили тому, "як у неволі кувати волю". "Біля них, — відзначає о. Іван Музичка, — виховувалися на добрих патріотів їхні товариші — сільські хлопці, вчилися від них і працювали над собою в самоосвітніх гуртках серед різних перешкод від польських властей" [Там само. — С. 38, 39].

Такою людиною в Пукові, зокрема, був **Михайло Верес** — директор, збудованої коштом села, шести-класної школи, яку 1934 року закінчив Іван Музичка. Він був свідомим українцем, добродієм, "плугатарем на полі народної освіти". За великий "злочин" — навчання географії українською мовою і за старими українськими картами — польська влада замінила його "україножером" і колонізатором **Маріаном Віцяком**. "В школі після цього діти бунтували, робили різні пакости вчителям, встрявала навіть поліція, — пише о. Іван. — Кілька хлопців (між ними і мій брат Степан) покинули школу. Таким застав цей стан вересень 1939 р."

Прихід більшовиків не змінив ситуацію. Багато сільських інтелігентів — чесних та відданих працівників свого народу — було "зліквідовано" за їхню велику працю і патріотизм. "Советський історик чи плиткий пропагандист бачить в них тільки "буржуазних націоналістів" і навіть не розуміє того слова... При тому він не бачить у себе таких же російських націоналістів чи скоріше шовіністів або російського холуя" [Там само. — С. 39].

Від 1934 до 1941 року Іван Музичка навчався в Приватній гімназії Володимира Великого, яку в Рогатині було відкрито за стараннями товариства "Рідна школа". Гімназія, за його споминами, мала добрих вчителів. Особливо високо оцінює він працю вчителя української літератури **Василя Ратича**, завдяки якому пізніше виявив "потяг до пера".

Виховання в Рогатинській гімназії було здорове і патріотичне. Тут цементувався дух самостійності. Молодь жила ідеями націоналізму Донцова. Надто інтенсивно в ній працювали гуртки "Пласт" і "Відродження". Серед гімназійних учителів, які вчили патріотизму не на словах, а на ділі, був **Микола Угрин-Безгришний**. Він, як згадує професор, хотів у нас всіх бачити вояків, не нездарів і дядьків, вимагав чистої української мови, збільшення нашої щоденної лексики, воював з діалектизмами-полонізмами.

Поляки пильно стежили за життям гімназії, бо в їхніх очах вона була неблагонадійною. Її через це щороку піддавали різним інспекціям, а то й прямим обшукам, щоб відшукати компрометуючі матеріали. Від 1930 до 1933 року вона була закрита за надто український у ній дух. Після реформи гімназії, проведеної за вказівкою польської влади в 1934 році, почався процес її колонізації. З'явилися підручники польською мовою. Історію та географію взагалі було наказано вивчати по-польськи. За свою "милу натуру" пан Музичка під час іспиту почув від голови іспитової комісії Даєвського такі слова: "Панове, то єст

панство польське і польські ензик мусіц виучиць є до-сконале". Учителі гімназії розуміли своїх учнів. Не втрачаючи терпіння і з відчуттям великої відповідальності вони прагнули "вивести їх у люди". Серед виховних заходів практикувались екскурсії до різних місць рідного краю для огляду історичних пам'яток.

Навчання релігії в гімназії було регулярним за відповідно складеними програмами. Релігійне вихованням тут проводив катехит о. **Теодосій Кудря**. З приходом більшовиків у 1939 році навчання релігії було припинено.

У Рогатинській гімназії існувала добра рівновага між навчанням науки й патріотичним вихованням. А між тим, у той час точилися гострі дискусії з того приводу, що ставити на перше місце — освіту чи революційне діяння. Дехто тоді розцінював науку, піднесення свідомості народу як "безцілєві старання для добра нації", обстоював боротьбу проти окупантів, здатність на самопожертву в цьому ж найвищу вартість. В наявності в наших інтелігентів такого ферменту як "здобування науки й освіти" добачувалося деким тоді "угодовство" (термін тих часів!), "коляборація", співпраця з ворогом.

Ці дискусії, протистояння і, зокрема, схильність до революційних рухів (націоналізму і марксизму) спричинялись під впливом двох полюсів, які з'явилися після війни: на Сході — комуністична держава Радянський Союз, на Заході — гітлерівська Німеччина зі своїм расизмом. Знали також плани **Пілсудського** і **Грабського**.

У Галичині в двадцятих роках діяли і германофіли, і радянофіли. Були вони і в Рогатині, і в його гімназії. Опинилися ми, як зазначає о. Іван, опісля між двома,

а то й трьома ворогами, які не приховували свої злі наміри щодо нас. "То були екстрєми і не треба дуже дивуватися, якщо зважити весь історичний амбітус, ту атмосферу, яка тоді існувала, а головне — дика і нелюдська поведінка окупанта, якою він натворив собі в національних меншостях лютих ворогів. Іншими словами: якби поляки дотрималися того, що обіцяли на світових конференціях, включно до автономії, то тим самим вони б постелили нам шлях до денационалізації (як це сталося в еміграції, де не було національних утисків).

Ми — трохи дивний народ і самі в цьому признаємося: коли нас б'ють, то ми стаємо добрі, єднаємося, стаємо завзяті в обороні свого "Я" [Музичка Іван. Рогатинська гімназія за польської окупації (1920—1939 рр.). Рукопис. — С. 4—6].

Іван Музичка наголошує водночас і на тому, що Україні завжди потрібна була й інтелігенція. Вона таки справді є мозком нації. Саме завдяки інтелігенції почалося наше відродження в ХІХ столітті. Інтелігенції завдячує своїм станом Західна Україна і цим відрізняється вона від центральних земель, з яких наша інтелігенція йшла на північ. Справжні інтелектуали мають, очевидно, свої дороги і методи. Тому їм не треба закидувати опортунізм, ренегатство, швейкізм, блюдолизтво, назадництво, тартюфізм і іншу погань.

За час своєї діяльності Рогатинська гімназія дала Україні дуже багато. Це — велика кількість освіченої молоді, вчених-інтелігентів, священників, мужів науки в різних сферах. Вона дала вояків, громадських діячів, виховувала героїв, які любов до України засвідчували своєю смертю на фронтах, у в'язницях, концентраційних таборах, на засланні.

Українська гімназія в Рогатині. 1926 р.

Навчаючись в гімназії, Іван Музичка одержував стипендію колишнього її учня, відомого видавця *Івана Тиктора*. Від 1940 року настирливий юнак був водночас й учнем музичної школи. В 1942 році він заочно закінчив ще й факультет теорії музики і гармонії Інституту Народної творчості в Львові.

Пуків мав добре організовану кооперацію, яка проводила в селі чесну торгівлю і збут сільськогосподарської продукції, "забираючи в той спосіб їх з рук жидів, в яких вона від століть у нас знаходилась". Від 1939 року помічником у крамаря кооперації працював Іван Музичка. "Хоч це і була томляча робота від ранку до пізньої ночі, — пише він. — Але я радо гордився тим, бо таким чином приніс моїй мамі, як винагороду, мій перший в житті заробіток у формі того всього, що потрібне було на Свято. Для бідної родини — це благодать" [Там само. — С. 51]. За кошти кооперації Іван Музичка пройшов курс книговедення в Союзі Кооперативів у Львові, який дав освіту йому з питань кооперативної бухгалтерії. Опісля, вже за радянської окупації, він ще навчався на місячних курсах бухгалтерів у Станіславові.

З приходом у край 1939 року радянської влади почався сумний і тривожний час у селі. Постало якесь безладдя після спроб організувати в Пукові колгосп, комсомол. Потім пройшли арешти, з'явилися "підпільники". Як згадує о. Іван, "ми скоро побачили, що з тією владою жартів нема... Тільки вибух війни врятував мене і мою родину від жахливих наслідків" [Там само. — С. 76]. Але якщо спочатку німців у Пукові сприймали з певною радістю і вдячністю за визволення від більшовиків, то їхні грабежі, примусове здирство, рекрутування молоді, арешти породило думку: "Порядна армія такого не робить!"

Село із захопленням сприйняло вістку про проголошення нашої української державності в червні 1941 року у Львові. Утворилася підпільна організація, яка завершилася організацією потім Української Повстанської Армії.

Отець Іван ніколи не вдається до описання "одісеї" із своїм покликанням. А між тим ще з дитинства він мріяв стати священиком. Саме з мрією про священицьке служіння Іван Музичка подався до Рогатинської гімназії. Проте, ближче до її здійснення він був лише в 1941 році, коли в нього з'явилася можливість вступу до духовної семінарії у Львові. Щодо цього він мав зустріч навіть з митрополитом *Андрелем Шептицьким*. Отець-ректор *Йосиф Сліпий*, прийнявши юнака, назвав ту кількість харчу, яку він має привезти з собою як умову для навчання в семінарії. Проте, як згадує Іван Музичка, в нашій хаті того голодного 1941 року такої кількості продуктів не було навіть на всю нашу численну родину. Батьки з плачем просили зачекати. "Я послухав батьків!" [Музичка Іван. З Риміні до Риму. — Лондон, 1986. — С. 5]. Відтоді Іван Музичка почав учителювати — спочатку в сусідньому селі Путятині, а потім — у рідному Пукові. Від 1942 року він працює вже в школі вправ при Рогатинській вчительській семінарії. "Це була гарна сторінка мого життя, в якій я багато навчився і пізнав під

**Йосиф Сліпий (попереду)
та митрополіт Андрій Шептицький (у візочку).**
Фото — Центральний державний історичний архів у Львові

рукою д-ра К. Кисілевського", — пише він [Там само. — С. 6]. Навесні 1943 року почалась організація Української дивізії "Галичина". До неї добровільно пішла велика кількість гімназистів і студентів. "Це були не якісь горлорізи чи паливоди, як часто ворожа нам більшовицька пропаганда писала (і пише нині — Авт.). Були це молоді люди, які в тодішніх обставинах не думали про якусь "нову Європу", яку хотів створити Гітлер, чи новий лад у світі за теоріями нацизму..., а мріяли таки про свою вільну Україну, яку треба у воєнній суматосі здобути чи бути готовими її здобувати. Ситуація була складною, щоб можна було скласти готові досконалі рецепти, але і сидіти із складеними руками і чекати на те, "що з того вийде", не гідне було б скількимільонного народу. Були різні думки і кроки, базовані на реалістичній калькуляції, і були люди, що їх по-геройськи здійснювали. В живім народі, що живе гадками, будуть завжди у складних ситуаціях різні шукання доріг до своєї волі. Що ж, наслідок вийшов не такий, на який розраховували люди. Бо ж не всіма справами керуємо ми, люди, в історії... Вийшло таки зрештою на чиєсь — на користь ворога. В тім і трагедія. Один ворог пропав, а інший скористав. Нам доводиться далі чекати..." [Там само. — С. 3, 4].

Із вчителів гімназії Іван Музичка став кандидатом номер один до Дивізії і то ж відразу до її "Пресової квартири". Зауважимо, що музику маршу "До бою" цієї дивізії написав саме він. Разом з ним до дивізії пішло ще два його рідні брати. Протягом всього 1943 року юнак проходив рекрутський вишкіл, після чого попав до дивізійного оркестру. У вересні 1944 року через захворювання лімфатичних залоз Івана Музичку було направлено до дивізійного госпіталю, де він водночас пройшов і санітарний вишкіл. До закінчення війни, тобто травня 1945 року, — працював санітаром амбулаторії цього ж госпіталю.

Потрапивши до англійського полону, Іван Музичка в червні 1945 року був переведений до Белярії біля міста Риміні в Італії. Саме тут у нього з'явилася реальна можливість зреалізувати свою життєву мету — стати священиком. У табір для полонених приїхали

"отці з Риму" з пропозицією зголоситися на богословські студії в семінарії. Так 26 колишніх вояків Української Дивізії "Галичина", серед них й Іван Музичка, від 21 листопада 1945 року стали студентами Папської Колегії ім. Святого Йосафата.

Хоч навчальний процес у Колегії і не був організований вдало, відсутнє було літургійне виховання і кожний практично був відданий сам собі, проте, як засвідчує життєвий успіх о. Івана Музички (та й покійного вже о. Івана Шевціва з Австралії), ті, хто вмів щадити і використовувати час, любив самостійно працювати, вмів скористатися цим режимом, бо ж "можна було додатково прочитати, пізнати". "Як над собою працюєш, таким і будеш", — зауважує о. Іван.

І саме так треба було робити, бо Колегія із тодішнім її викладацьким складом, власне, не була здатною вдало організувати навчальний процес. Так, за 8 років навчання в ній І. Музичка зміг прослухати (і то проведених за вимогою студентів) по дві лекції з проповідництва і старослов'янської мови, одну — з літургії і три — з історії. Проте, як опісля писав професор, визнаючи гірку правду: "Лекції відбувалися в такому стилі і з таким змістом, що наш ентузіазм їх вимагати віддав" [Музичка Іван. Від Риміні до Риму. Спогад. — С. 23]. Цю традицію зламав II Ватиканський Собор, встановивши такі вишколи для настоятелів: "Тому, що вишкіл вихованців залежить і від мудрих законів, і передусім від здібних вихователів, директори і професори Семінарії нехай вибираються з найкращих людей і нехай будуть підготовлені основам науки, з відповідним душпастирським досвідом й до того ж з окремим духовним і педагогічним вишколом".

В тодішньому стані Української Семінарії ім. Йосафата завинила скоріше Конгрегація Східних Церков, яка цікавилася роботою її тільки під кутом адміністративним і фінансовим, а не навчальним й виховним. Відтак Семінарія залишалася схоластичною, віддаленою від життя і потреб Церкви установою. Хоч випускник Римського університету й одержував почесний титул "доктор", але він не набував тут, в семінарії, "зацікавлення, бажання і запалу працювати з пером", писати популярні статті до газет, не вмів навіть охрестити дитину [Там само. — С. 24].

Отець Іван Музичка слушно відзначає: "Чи засада самовиховання в такій важливій справі, як духовне формування священика, є доброю, — можна дуже сумніватися. Вона є легка для виховника-настоятеля, але не дасть потрібний вислід у виховуваного... Духовне виховання охоплює цілу людину, а не тільки її душу і її спасіння" [Там само. — С. 22].

Протягом двох років Іван Музичка вивчав філософію в університеті "Урбаніяна", вважаючи її важливою в священицькій праці, хоч в семінарії розглядали її як потрібну тільки для богослов'я, а її вивчення — "марнуванням часу". Засуджуючи негативне ставлення до філософії — "занедбаной у нас науки", професор, опісля, з боєм зауважує: "Люблінський католицький університет в Польщі після війни настільки підніс філософські студії, що сьогодні вперше в католицькій світі заговорили про люблінський томізм! За такий короткий час Польща піднесла свої філософські студії, які так потрібні сьогодні Церкві. Теперішній папа, на відміну від попередніх, які здебільшого були правниками (мається на увазі Іван Павло II. — Авт.), є філософом.

Будинок Української Папської Семінарії св. священномуч. Йосафата на Джанікольо (Рим, Італія), яку заснував Папа Лев XIII своїм особливим Листом від 18-го грудня 1897 року — «*Paternam benevolentiam*» (Батьківська доброзичливість)

Папа Іван Павло II та митрополит Йосиф. Зустріч у Римі в 1978 р.

*Вислід польських наукових планів! У нас філософське поле стоїть пустою. Тоді в атеізму, в якому ми вчилися, філософія не стояла високо, але мав він сьогодні вже відомого італійського філософа **Корнелія Фабра**, який славився своїм методологічним підходом, вмінням захопити філософією своїх учнів і глибиною філософської думки... З його окремого тоді академічного курсу томістичної філософії скористалося з нас тільки двоє. Наша Церква може бути на нашому філософському полі сівачем і піонером" [Там само. — С. 25].*

Як і філософію, богослов'я Іван Музичка вивчав в університеті "Пропаганда Фіде", хоч в семінарії і не заохочували до ґрунтовного його вивчення. Враховуючи багатства ватиканських архівів, більшість семінаристів все ж орієнтувалася на історію. Безумовно заслугою Римської семінарії після Першої світової війни було те, що вона назбирала тут багато документів для написання історії Церкви в Україні.

З певним занепокоєнням Іван Музичка відзначає ще й такий факт: "Були здібні студенти перед нами і деяких ми застали. Могли з них вийти вчені для нашого богослов'я і Церкви. Але їх в тому напрямі не формували, або потім змарнували і в Римі не залишився ніхто для студій. У Римі не було жодного українця-професора в університетах! А куди менші народи мали їх" [Там само. — С. 25]. З приходом до керівництва Церквою в Римі блаженнішого Йосифа з'явилася спроба реформування роботи Колегії. Проте, справа закінчилася тихою "самореформою", бо ж Конгрегація Східних Церков вважала, що оскільки заклад є папським і "він по-

хвально виконував своє завдання протягом усіх тих довгих років, то Владика не мають права вмішуватися в її діяльність" [Лист Конгрегації від 21 листопада 1966 року].

Проте, якщо до приходу в семінарію дивізійників життя тут не нагадувало життя Христової родини, живої спільноти любові, то саме вони внесли своєю вояцькою дружбою в її стіни, на певний час, дух взаємної приязні й життя в любові. "Наш приїзд, — згадує о. Іван, — вніс багато позитивного, що мало вплив на дальший характер діяльності Колегії і поставив цю подію на окреме місце в її історії. Ми, дивізійники, прийшли до Колегії не як вже дець в якійсь семінарії випущені вибранці, щоб в Римі стати скоро докторами і продовжувати свою кар'єру по канцеляріях чи в наукових сферах різних інституцій із чистенькими все новими і делікатними рясамі, що так часто бачимо в Римі. Воєнні роки й війна не одного із нас впровадили в тяжку і нелегку працю. При війську треба завжди бути готовим, як не на щось "заубер махен", то таки завжди, щоб потиснути плечем і натужити руки й ноги. Нічого там без тягара і ваги немає — все якесь залізо. В семінарії св. Йосафата в будинку і на подвір'ї завжди була якась робота. Серед наших попередників мало було охочих до якоїсь праці... Ми ніякої роботи не лякалися" [Там само. — С. 31]. Саме працею дивізійників було відремонтовано і зроблено придатною для використання куплену ще в 1928 році митрополитом Андреем і пограбовану в роки війни в Кастельгадольфо віллу. Саме вони тоді дали будівлі назву "Вілла Андрея".

Дивізійники внесли ще одну новину в життя семінарії: "Ніхто в рясі під час вакацій не ходив, хіба хтось з "докторів" чи "тубільців". Ми ходили в тому, що мали. Всі кругом знали, що ми — "духовний народ". Наші сусіди з Колегії пропаганди нам завидували, бо вони під час виконання вакацій ходили в своїх чорних рясах з червоними поясами. Зрештою, в душі вони признавали, що всіх тих робіт вони в своїх чистеньких рясах не могли б виконувати" [Там само. — С. 32]. Італійські священники і студенти цю рясу респектували як щось невід'ємне від тіла і такий, зрештою, був припис канонічного права. Ми з дива не могли вийти, коли бачили, що й у футбол грали в рясах. Хто сьогодні годен в це повірити?! Може і спали в рясах... Так робили й наші попередники. Ми зламали традицію... Але на завершення додаю, що ця латинська крайність — пересада з рясами в Італії перейшла сьогодні в іншу. Сьогодні вже не пізнаєте тут, хто священник, не цураються навіть джінсів-галанців! Латинники все стрибають по крайнощах!" [Там само. — С. 33].

Зрештою, заслуга дивізійників в тому, що вони добилися зміни офіційної назви Колегії — "Колегія Рутено" на "Колегія Україно". За це активно "воював" і постраждав тоді колега І. Музички по навчанню **Іван Шевців**, якого ректор колегії називав "революціонером" і хотів позбутися його.

За всі ці нововведення семінаристів-дивізійників, звісно, недолюбливали в Колегії, вважали їх неортодоксальними. Але вони були добрими студентами. І коли отець Іван у своїх споминах подеколи ставить питання: "Чи не випередили ми цим і нашими новими

вимогами до настоятелів деякі постанови Другого Ватиканського Собору?", то йому можна відповісти: Собор не випередили, але жили в душі часу, в душі Христової Церкви любові, а не удільності, окремішності. Тому й залишили помітну і прикладну сторінку в житті Колегії.

Навчання кожного із семінаристів-дивізійників спонсорувала одна із американських сімей, що організував кардинал **Тиссеран**. Для Івана Музички таким добродієм була католицька родина із містечка Мілвокі штату Вісконсен. Набожна американка німецького походження **Розмері Вокер** дуже хотіла, щоб один із її двох синів став священником. Проте вони не сповнили бажання матері. З цих міркувань вона погодилася оплачувати навчання одного із семінаристів у Колегії імені святого Йосафата. "Придбаним сином" для неї став Іван Музичка.

1951 року Іван Музичко захистив докторську дисертацію з богослов'я на тему: "Вода у Східній Літургії". Ще до закінчення Колегії в травні 1951 року він був рукоположений на іерея владикою **Іваном Бучком**. Цей же єпископ забрав його до душпастирства в Європі в листопаді 1953 року. Більше двадцяти років (до листопада 1975 р.) о. Іван служив у парафії м. Волвергамптон в Англії. Тим, що Церква стала духовним вогнищем їх релігійного життя, волвергамптонська громада завдячує насамперед своєму пароху, який до того ж відзначався ще й своєю громадською активністю. Він був катехитом у місцевій Школі українознавства, членом редакційної колегії (два ро-

Майбутній верховний архієпископ УГКЦ Любомир Гузар (зліва) супроводжує свого духовного батька, Йосифа Сліпого. Оселя Спілки української молоді Еленвілл у Сполучених Штатах, 1968 р.

ки — редактором) церковно-релігійного журналу "Наша Церква", членом Церковного Суду. В ці роки Іван Музичка стає дійсним членом Наукового Товариства ім. Т. Шевченка.

Разом з о. *Любомиром Гузарем* від 1970 року о. Іван працює в службі Патріарха Йосифа Сліпого. Він був покликаний останнім і до створеного ним в Римі Українського католицького університету. Тут він викладав катехитику, пасторальне богослов'я і церковний спів. Від 1976 до 1985 року о. Іван — проректор університету. Перейшовши звідси на посаду ректора Колегії св. Софії, о. Музичка очолював її аж до 1994 року. Очолював і в наступні роки, але з деякими перервами). З часу свого другого прибуття до Риму отець став парохом української парафії св. Сергія і Вахха.

Особливо вболівав о. Іван за виховання молоді. Йому ніколи не бракувало часу поїхати у виховні молодіжні табори СУМ і Пласту. Він активно залучав молодь до ним же організованих самодіяльних мистецьких гуртків, зокрема, хору й оркестру. В розмовах із батьками о. Іван наголошував на тому, що виховання — то систематична праця над низкою рис душі й характеру, відповідальна праця перед Богом, рідним народом та його історією. Під час відзначення п'ятдесятилітнього ювілею о. Івана Музички говорилося, що він *"у своїх проповідях глибоко релігійного і патріотичного змісту, коли постає потреба, не вагається вдарити на всі струни української душі..., звертає обличчя молоді до батьківщини — України, до Шевченківської України. В релігійних проповідях о. Іван розвиває тему виховання відповідальності перед Богом, виховання любові до Бога й великих людських ідеалів."*

Саме в останні тридцять років життя розкрився талант Івана Музички як богослова. До того він присвячував себе переважно душпастирюванню, яке в Церкві розглядалося як більш важлива справа, ніж наука. Певно тому, як вдало зауважує Іван Музичка, *"немає в нас такої речі, як українське богослов'я чи філософія, не говорячи вже про інші ділянки науки, на яких священство повинне бути на першому місці. Не дивно тому, чому миряни у нас мали постійно відкриті дороги до секуляризації і для них християнська духовність, християнські науки були невідомими речами й вони шукали всяких інших течій Заходу для своєї поживи. Цей духовний гріх у нас надто довго б'є по нашій духовності і наших вартостях"* [Там само. — С. 46].

Отець-доктор активно, як співредактор від 1970 року, працює в журналі "Богословія". Тут ним надруковано чимало богословсько-наукових статей. Першою з них була "Катехиза в наші часи". Він є також активним дописувачем часопису "Патріархат", який друкує не лише його науково-популярні статті, міркування щодо подій суспільного і церковного життя України, а й окремі тематичні проповіді.

Від 1991 року о. Іван Музичка щорічно по декілька разів на рік приїздить в незалежну Україну. Тут він працює викладачем Українського Катехитичного центру при Львівській єпархії Греко-Католицької Церкви, виступає з лекційними спецкурсами в різних духовних навчальних закладах і на катехитичних кур-

сах в Києві, Івано-Франківську, Тернополі, Дрогобичі, Жовкві, Зборові. Його лекції слухали й студенти державних навчальних установ, зокрема, Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, Львівської академії мистецтв, Києво-Могилянської академії. Мета кожних відвідин о. Іваном України, як це він сам зауважує, — *"праця для добра душ і нашої богословської науки"*. Він є активним учасником циклу наукових конференцій "Церква і соціальні проблеми", які проводила Львівська лісотехнічна академія, наукових конференцій із сакрального мистецтва Львівської академії мистецтв, читань, присвячених 400-літньому ювілею унії, які проводила Богословська академія.

Знаменно, що коли о. Іван буває в Україні, він не залишає рідного йому села Пукова й дорогого для нього Рогатина, де *"завжди залишає ім якийсь своє слово"*. Іван Музичка постійно співпрацює з релігієзнавцями України. Він є Почесним науковим співробітником відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України.

"Здавалося мені, що, ставши пенсіонером, буду мати множество часу, — пише автору цієї статті професор І. Музичка, — а вийшло навпаки: ані праці не зменшилося, ані часу не прибільшилося!.. Дякувати Богу, голова ще працює і то мало не по-стахановському!" [Лист від 23 січня 1996 р]. Проте, в кожному листі о. Іван скаржиться на стан свого здоров'я, бо ж з роками *"сили вичерпуються, так би мовити починають бастувати, а ніякої профспілки немає, щоб допомогла в цьому"* [Там само]. Якщо раніше о. Іван раз-два на рік обов'язково приїздив в Україну, то 2013 рік виявився таким, що отець на літо залишився через стан здоров'я в спекотному Римі. Більше того, після смерті рідної сестри, в якій в Пукові він бажав прожити останні роки життя, то тепер нам отець з сумом пише: *"Раніше я мріяв, щоб моє тіло з'їли українські хробаки, то тепер бачу, що його з'їдять італійські"*.

В Україну о. Івана постійно тягне почуття туги за нею, прагнення хоч якось допомогти їй в нелегкому здобуванні незалежності, національному й духовному відродженні, в постанні української України. *"Для мене ні Лондон — Англія, ні тим більше Рим — Італія не були ніколи Батьківщинами, — продовжує він. — Належав я до тих емігрантів, що був повним чужинцем скрізь, де б не бував. Ніде мене чужина не причепилась ні на крихітку і ніякого сліду не лишила... Я завжди мріяв, чи повернуся колись в Україну. Але якийсь тихий-тихий голос мені неначе шептав, що повернуся. Проте, я тому голосові чомусь не вірив, бо як же тоді це було можливим. Але у людей неможливо, а у Бога все можливо! І ось коли таке сталося, я, "чужинець", мушу їхати до своєї незалежної Держави, про яку мріяв з дитинства"*.

Не стану тут переповідати своїми словами думки-тривоги о. Івана Музички про нинішній стан у суспільному і релігійному житті України, а надам йому слово, скориставшись тими листами-роздумами, які з великим зачуренням він регулярно мені, автору цієї статті, надсилає. Про суспільно-політичні процеси в незалежній Україні о. Іван розмірковує в них так:

"Бужусь вночі і чомусь думка зразу ж повертається в цю сторону... Все те, зрештою, доводить до якоїсь духовної втоми і зневіри, а то й якоїсь небезпечної апатії. Навіть немає з ким тими думками поділитися. Колись творили відповідні гуртки, щоб розв'язувати важкі проблеми життя народу. Сьогодні якийсь індивідуалізм все те перекреслив і ніяка, часом і добра думка не знаходить можливості свого розвитку і створених директив. Загубимося в хуторянстві й всяких примітивах. Життя залишить нас при своїй широкій дорозі із простягнутими руками, це вже почалося... Але якщо та милостиня у формі доларів, то ще півбіди, а ось коли будемо будь-якої милостині просити, тоді скінчимо пройдисвітами і волоцюгами на шляхах історії й ніхто з нами не буде рахуватися. Як вийти з цього, що придумати, що зробити, щоб ті наші води життя не розлилися широко, не згубили зв'язок з нашими джерелами і не створили ген кругом себе велике болото... Занадто ми народ хуторянський. Польські пани були також хуторянами на своїх хуторах, але жили разом все таки, бавилися разом... Коли ми, старші, не можемо, то полишім вказівки нашим молодим, які певно що будуть розумнішими від нас і виведуть Україну з руїни".

"Чому так сталося у нас в Україні? Я не раз, слухаючи радіо чи читаючи про те, лютою і не знаю на кого. Хто в тому винуватий? А ми ж колись Європу годували. Саме так і каже один герой-селянин в оповіданні **В. Стефаніка**, коли зібрав після жнив хліб у своїй клуні й засікає: "А тепер нагодую всю Європу!" Ось такий наш гарний селянин: не думав про те, чи сам буде пити і веселитися, а думав, що нагодує всю Європу!!! Ось наша душа! Коли ж скінчиться це наше економічне нещастя? Тут до Італії приїдуть тисячі наших жінок і за півдарма працюють як служниці-наймички. Між ними є вчительки, лікарки, вчені, жінки священиків... Прикро дивитися — модерні, новітні бурлаки".

"Ці наші хвороби в нашій національній душі й організмі... Думаю, що є дві важкі і шалено небезпечні обставини тих наших недуг: перша, коли хворий не бачить, що він тяжко хворий, думає, що він зовсім здоровий і не потребує ніякого лікування; друга, як то у випадку дітей, коли залюблені в свою дитину батьки ніяк не вважають, що їхня дорога дитина є хвора і взагалі може бути хворою... То є обставини недуг. Наша батьківщина є хворою, її здоров'я ушкодили дуже важкі історичні окупації і окупанти (які як європейці в Півн. Америці винищили тубільців-індіан горілкою і всякими своїми способами). Ми стали, за словами **І. Франка**, наймитами (поема "Наймит") фізично і психічно. Інакше не можна пояснити наш стан, нашу поведінку і ті грізні події, вчинки, якими заповнені болюче наші будні. Західні держави, які програли війну і були майже дощенту зруйновані, сьогодні відбудовані, живуть розкішно. Наші люди просяться до них на працю справжніх наймитів... Ми стали притчею серед народів. До кого звернутися, якщо не за порятунком, то хоч би за надією? Єдино в людських, очевидно, умовах — до Києва".

"До нас тут з Києва приїжджають жінки, з України, чоловіки — рідше. Шукають праці. Справжні бурлаки! Та й в Італії немає праці, а вони раді, якщо щось

знайдуть... Мені здається, що тут біда в прикметах народу. Попаде в якусь апатію від всіх своїх труднощів, байдужніє до всього світу, не дбає ні про що, навіть якби з голоду мав гинути. На Заході таких прикмет не зустрінеш. Буде шукати розв'язки, буде битися, грабувати, страйкувати, але буде щось робити, а не жити в якійсь млісній апатії, яка нічого не дає, в знаходженні місця для горілки... Скільки часу треба, щоб виховати іншого типа? Як його виховати? Уряд мусить знайти працю для тих людей, мусить бути хоч якась мінімальна спочатку платня для тих людей, щоб рушити господарку, а головне — індустрію. Готові галушки падати з неба не будуть. Після війни можна було бачити німців, які були повністю упокорені, не стогнали, не співали тужливих пісень, не нарікали, не робили революцію, а взялися до важкої праці. Відтак, скоро стали на ноги і сьогодні добробут в них більший, як у тих, хто війну виграв. Ось що означає спільна дисципліна, добрий і мудрий провід, розумна та пильна праця! Мене вже томить те думання про наш рятунок... Добрий був наш нарід, працюватий, а чомусь долі не має!".

"Ставлю собі постійно питання: що робиться в Україні, якщо така нечувана біда, коли жінки кидають свої родини та їдуть, щоб бути наймичками в Італії-ців? Я не перебільшую, але їх використовують повністю, живуть як правдиві бурлаки... Є такі, що живуть добре, але то — рідкість. Коли ж та економіка в Україні виправиться? Те саме було після Жовтневої революції і після закінчення війни в 1920 році. Ленін таки, хоч яким не був він принциповим, залишив комуністичні гасла й пішов на дорогу НЕПу, відкрив дорогу для капіталізму, бо бачив, що комунізмом чи соціалізмом державу і економіку не створити. Йдеться про те, що щось робив, щоб поліпшити життя селян, робітників, а не ось так: давайте раду самі собі, хоч би і йдуть в найми...".

"Шофер заробляє більше, як професор. За тим стоїть справжня трагедія і ніхто не б'є на алярм. Найбільше терпить на цій кризі наша наука, наше мистецтво. Наука в світі сьогодні йде швидкими кроками, а наша стоятиме десятиліттями пасивною, а відтак будемо через якийсь час знову позаду всіх. Темпи наукового розвитку сьогодні є дуже швидкі, а тому будь-яка затримка пропорційно ставить того, хто зупинився, на далекій відстані від розвитку і здобутків. На Заході після війни це сталося. В Англії молоді науковці не могли нічого досліджувати, шукати, бо не було на те коштів. Вони масово їхали в Америку, де ці засоби були... Уряд тому запобіг. З мистецтвом не спішився і наслідки бачились також: молоді письменники не мали фінансів друкуватися, художники не могли організувати виставки, театр також занепадав, бо живе тільки з державних дотацій, з музикою — те ж саме. У нас все те стоїть, застигло. Ми опинилися на сірому кінці світової культури і будемо знову позичати всяку всячину. Але ж ми маємо здібних науковців, інженерів, митців! В Італію постійно приїжджають музики, співаки, диригенти, піаністи, скрипалі різних народів. Не легко дістатися на таку сцену. Найчастіше ними є євреї. Невже в мистецтві вони такі сильні? Їдуть інші національності. Українця жодного ніколи не було. Чому ж це так?".

Про нинішнє церковно-релігійне життя в Україні о. Іван розмірковує так:

"Коли б ми всі тепер — наші православні Церкви (українські і греко-католицькі) подумали і зробили подібну Унію, лишаючи Московську і Царгородську в їхній гордій ситуації збоку, ми б зробили велику історичну справу! Ми б стали маяком на церковному і політичному полі Європи, а не м'ячем, який копають всі, щоб загнати його в свої ворота. І тоді Російська Православна Церква в Україні була б екзархатом для росіянів в Україні. Ми б мали одного свого Патріарха в дружбі і братолюбії з римським патріархом. Наша Церква за пару років виховала б добре і вишколене священство, народ підтримав би її і прийняв би її виховання. Ми б перед світом були тими, хто показав би що з Христом можна перевиховати народ і збудувати міцну державу. Доказом нашої недолугості є те, що ми за роки самотійності навіть не зустрілися із собою і не почали говорити... Мені здається, що Православна Церква (обидві) можуть дати кращу ініціативу і динамічність для нашого екуменізму, ніж ми — католики. Ми занадто живемо всякими вимріяними амбіціями, передсудами, страхами і постійно із беззмістовним очікуванням чогось, а чого, того й самі не знаємо. Я дуже дивуюся, що митрополит **Сабодан** (шаную його за вченість і особистість) дивиться вузько на нашу релігійну ситуацію, власне, лише крізь московські окуляри".

"Я сам є великий навіть прихильник патріарха **Філарета**, а тому мене тривожить нова "віра" в те, що Москва може щось зробити в тій складній міжконфесійній нашій ситуації... Я думаю, що то ніяк не поставить наших справ на добре місце. До того ж важливим є те, як до цієї справи ставиться Рим? Чи не екуменісти римські створили таку нову думку? По-моєму, то є дуже серйозна ситуація і треба в неї поглянути глибоко із всіма нашими відповідальними людьми за долю наших Церков і нашої церковної єдності".

"Може я погано знаю політичну ситуацію в Україні, але здається, що все те там в якомусь хаосі і нерозберисі — і на полі політичному, і на церковному. Що з того вийде? Читаю тут, що Московський патріархат є противником приїзду папи в Україну і буде робити якийсь "молитовний похід" проти цього. Це вже забагато! Це вже забагато! Диктувати нам, кого запрошувати в гості, а кого — ні... Прикро і не хочеться вірити, щоб наш католицький Львів був таким короткозорим, що нібито Москва є десь аж на іншій планеті... Мав я у Львові розмову про ті "заличання" до Московського патріархату і мало не вийшла сварка. Держаться "канонічної лінії", хоч на запрошення взяти участь в благословеннях на екзарха Київського і Вишгородського прибув із запрошених лише патріарх **Філарет**... Мені здається, що лихо в тому, що ми не вміємо думати здоровим глуздом, а сприймаємо все емоціями, ірраціонально, в більшості — люто, а все те для думки не годиться. Дуже довго ми жили в неволі, яка змушувала думати ірраціонально. І сьогодні ця ментальна руїна, залишилася навіть в парламенті. Часом хочемо, щоб 2+2 було 5! І при тому декламуємо з **Шевченка**: "В своїй хаті своя правда..." Ані своєї хати не хочемо, ані своєї

правди... *Страх мене розбирає: все маємо, можемо мати і все те можемо втратити, пропасти в історії як ледачий народ. Нагадувати слід слова-оцінки (гіркі!!!) нашого народу **Франком** і **Довженком**. Не можна з ними не погодитися...*"

"А зрештою всі ці наші церковні справи. То немов би якесь зачароване коло, в якому ходиш і знову на те ж саме місце повертаєшся. Ось готується собор нашої УГКЦеркви, її черговий синод... Скільки їх вже було, а де їхні діяння, постанови, слова, рішення, вказівки? Чи зустрінемося колись разом із православними Церквами? Чи разом помолимося, поговоримо і візьмемося разом до виховної праці народу? І тут ніхто не ставить нам перешкод: засукуй рукави і працюй, але разом, спільно, для добра і спасіння Народу. Але чомусь навіть ще й не почали! А треба ж починати! Треба тільки зробити перший крок! Потім — другий, третій, а далі вже зовсім легко буде! З Києва треба Вам гукнути: ану сядьмо і розпочнім розмову! Чого й кого боятися? А раді були б всі! А Христос — найбільше! Ми ж не хочемо навіть починати. І я кажу: Київ винен. Він — глава, матір руських городів... Києве, ти спиш, чомусь ніякого діла не починаєш, а ми ж на нього все чекаємо. Починай! Дій!".

"Досі ми з нашими православними не говоримо, хоч вони добрі люди і не злі духовні особи, заличаємося непотрібно до Російського патріархату і не маємо самотійної думки про наше відношення до нього. А через те не можемо зустрітися з Папою, бо він мусить приїхати на підготовлений ґрунт, а не замінований всякими ворожнечами. На екуменістичному полі у нас нічого не зроблено. Чому не зустрічаємося? Чому не маємо власного плану тих відносин? Ви, миряни, повинні почати наш екуменізм. "Згори", від духовних осіб він — екуменізм — не піде".

"Що стосується наших журб, то їх не меншає. Говорю і журюся нашою Греко-католицькою Церквою. Ми — в поганій кризі, яка гальмує все. З того вийшло таке, що кожний "щось" робить, в чомусь порпається і при тому дуже радий, що йому все те йде добре. А те "щось" — то дрібні буденні справи, сіра буденщина, а великі вартості Людини, Народу, Церкви, Держави нібито в нас не існують. Але ж ці вартості пов'язані з надто важливими проблемами. Папа постійно про них говорить, а то є речі, які пов'язані з моральними імперативами життя тих великих дійсностей, які опинилися у важкій убогості, покалічені недавнім більшовизмом, згублені в мисленні Народу, потоптані діалектичним матеріалізмом, знехтувані великою кількістю нігілістів, грошлюбів, самолюбів чи інших циніків. Може боїмося так високо сягати і лишаємо ці питання нашим нащадкам, може їм краще буде видно свою духовну вбогість, яку ми їм у спадок залишимо... Ці слова болю відносяться до всіх наших Церков. Всі ми нічого не робимо для нашого відродження... В неволі бодай між собою не сварилися, жили спільним страхом за своє існування. А тепер?".

"Треба викувати якийсь напрям, який би взяла наша Греко-Католицька Церква вже тепер і не йшла на неудачу. Чи будемо йти за канонічною Церквою, а чи ж будемо шукати канонічності в Стамбулі? Чи будемо підтримувати рідне Православ'я, яке очолює патріарх

Філарет...? Російська Православна Церква нехай залишається екзархатом для росіянів і нехай не називає себе "українською", щоб не творити, як це називає о. **Блажейовський**, нового "котьолка".

"Ось перед нами великий Ювілей 2000-ліття приходу Христа на землю. Наше християнство в своїй суті — то Він! Весь християнський світ готується до тієї великої дати. Підготовка, запропонована католицькою Церквою чи папою **Іваном-Павлом II**, вже почалася. Три роки: перший рік (1997) — рік Бога-Сина, другий рік (1998) — рік Святого Духа, третій рік (1999) — рік бога-Отця. Що ми зробили? Здається, що нічого. А особа Христа така цікава й стала притягаючою. Вона має за собою дві тисячі років впливу, якого не мав досі ніхто. Йдеться про конкретну історичну особу з наукою, яку ніхто досі не перевершив, і це є, власне, наука про Людину. Чим ми зустрінемо цей великий Ювілей? Не кажу вже про поєднання Церков. Скільки мислителів всяких хотіли для тієї Людини щось зробити... А тут таки більше щось, ніж Людина. І з цим погодяться всі. Думаю, що Московський патріархат використає цей Ювілей для своїх великих цілей. Гадаю, що для нього настала тепер година, в якій він справді може стати "третім Римом", принаймні, для всіх православних... А ми будемо збоку дивитися і кліпати очима, дивитися і чекати. Найкраща діяльність — то чекання. Може й можна щось вичекати, але я не вірю, що така тактика добра і щось дає. Ще не пізно і може б вдалося щось зробити. Кращої особи для так званого екуменізму немає, як сам Христос!!! Думайте, може щось спільне придумаємо".

Отця Музичку, що засвідчують його листи, турбує все: Які відносини тепер склалися з новим главою УГКЦ в Києві? Чи вдасться збудувати йому тут патріарший собор? Чи здобуде митрополит **Сабодан** Патріархат для Києва? Чи полагодають якось три ієрархи — **Володимир**, **Філарет** і **Методій** — між собою? Чи приїде новий папа до Києва? Чому ми такі, що немає між нами миру і тиші?

Отець Іван Музичка постійно живе Україною і практично, якщо оцінювати віддачу його великого

життєвого досвіду, живе в Україні. "І дивне диво, — зауважує він, — добрі миряни прийняли мене з відкритими руками і те, що я досі зробив, крадучи час у Римі, зробив, власне, за допомогою мирян" [Лист від 23 січня 1996 р.]. Саме вони виявляють "щирі і справді українську приязнь і готовність допомогти мені зробити ще щось для нашої України".

Відтак, незрозумілим для мене і моїх колег є те, чому так настирливо Церква тримає людину такого богословського таланту і катехитичної вдачі на далекій відстані від України і на швидкоплинних парафіях у Римі. "Голова ще працює", — пише отець. До того ж, на нього працює й та зібрана роками багата бібліотека, без якої він "жити не може". Могла б і вона послугувати тут, в Україні, не одному поколінню дослідників. Не треба, щоб життя цієї людини проходило в такій "суматорі", як до останнього, коли він, розриваючись між Україною і Римом, приїжджає до нас виключно з власної ініціативи й на запрошення добрих людей, які хотіли б отримати від нього якусь допомогу. "Ще трохи й тоді може буду, як **Сковорода**, мандрувати із сопілкою шляхами України й шукатиму когось, хто хотів би мене слухати", — пише о. Музичка [Лист від 14 травня 1996 р.].

У листах Отця звучать слова: "Хотів би я зустрітися з нашими військовими"; "Кортить мені нарешті подивитися на Україну: я ж Києва не бачив, Львова не оглянув як треба", "Хотів би оглянути Печерську Лавру (якщо монахи мене, уніата, впустять), бути в Каневі й привітати нашого Кобзаря", "Приїду і підемо над Дніпром". І все це, як він пише, стане йому доступним, коли він приїде в Україну як турист, а не як робітник, який після постійної місячної, а то й дво-місячної напруги повертається в Італію "втомленим, захеканим і, немов після війни козак, порубаним".

Але чи мислить о. Іван Музичка своє життя в іншому, "незахеканому" режимі? Думаю, що ні. Бо ж такий він є — наш талановитий богослов, прекрасний катехит, трудяга на ниві Христовій і на теренах свободи України. ■

Собор Святої Софії.
Рим, Італія